כיתה ז' | עברית ולשון | שיעור 3 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

פעלים, מילות יחס ומילות קישור: הדבק של הטיעון

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יזהו פעלים של עמדה (סבור, טוען, ממליץ, מתנגד) וישתמשו בהם בפתיחת טיעון
- התלמידים יבחינו בין מילת יחס (מקשרת שם עצם למשפט) לבין מילת קישור (מקשרת בין משפטים ורעיונות)
- התלמידים יבחרו מילת קישור לפי היחס הלוגי: סיבה, תוצאה, ניגוד, ויתור, הוספה, דוגמה וסיכום

📖 הסבר למורה

פעלי עמדה פותחים טיעון ומראים שזו דעה: אני סבורה ש..., אני טוען ש..., אני ממליץ..., אני מתנגדת ל... הפועל מתאים לנושא בגוף, במין ובמספר. בעתיד משתמשים כדי לתאר תוצאה צפויה (יחזירו, נשמור).

מילת יחס באה לפני שם עצם או כינוי וקושרת אותו למשפט: ב, ל, מ, על, עם, אל, בשביל, אצל (בטיול, לתלמידים, מהבית, עם חבריו). אפשר להטות אותה בגופים: לי, לך, עליו, איתם.

מילת קישור מחברת בין משפטים או רעיונות ומראה את היחס ביניהם: סיבה (כי, משום ש, מפני ש), תוצאה (לכן, לפיכך, על כן), ניגוד (אבל, אך, אולם, לעומת זאת), ויתור (למרות ש, אף על פי ש), הוספה (בנוסף, וגם, יתרה מזו), דוגמה (למשל, לדוגמה), סיכום (לסיכום, לבסוף). מילת קישור לא נכונה משבשת את ההיגיון של הטיעון.

חוזרים לטיעון "טלפונים בטיול השנתי": סמנו פעלים, מילות יחס ומילות קישור

אני סבורה שיש לאפשר לתלמידים להחזיק טלפון בטיול השנתי, אך רק בשעות קבועות. הטלפון הוא כלי בטיחות חשוב: תלמיד שהלך לאיבוד יכול להתקשר מיד למורה. בנוסף, הורים רבים דואגים כשילדיהם רחוקים מהבית, ושיחה קצרה בערב מרגיעה אותם. לעומת זאת, שימוש חופשי במסך כל היום פוגע בחוויה המשותפת, משום שמי שמביט בטלפון אינו רואה את הנוף ואינו משוחח עם חבריו. לכן ההצעה ההוגנת היא לאסוף את הטלפונים בבוקר ולהחזיר אותם לשעה אחת בערב. כך נשמור גם על הביטחון וגם על החוויה.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** המורה מקריא את הטקסט לדוגמה בלי אף מילת קישור. התלמידים מנסים להסביר מה חסר ולמה קשה לעקוב. (5 דקות)
2. **הסבר:** פעלי עמדה, מילת יחס מול מילת קישור, וטבלת היחסים הלוגיים. מסמנים יחד בטקסט: פעלים באדום, מילות יחס בירוק, מילות קישור בכחול. (13 דקות)
3. **פעילות בזוגות:** "מה היחס?" כל זוג מקבל זוגות משפטים ומחבר אותם במילת קישור מתאימה, ואז מחליף לקשר אחר ובודק איך המשמעות משתנה. (12 דקות)
4. **תרגול אישי:** עבודה אישית בדף העבודה. (10 דקות)
5. **סיכום:** כל זוג מציג משפט אחד שבו החלפת מילת הקישור הפכה את המשמעות. (5 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** מצאו בטקסט פועל של עמדה, שתי מילות יחס ושלוש מילות קישור.
2. **רמה 2, יישום וניתוח:** מה היחס הלוגי שמבטאת המילה "משום ש" בטקסט, ומה היחס שמבטאת המילה "לכן"?
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** החליפו את "לעומת זאת" ב"לכן". מה קרה להיגיון של הטיעון? הסבירו.

💡 הערות למורה

שימו לב: "ש" ו"כש" מצטרפות למילה שאחריהן (משום שמי, כשילדיהם). "גם... וגם" היא מילת קישור של הוספה שבאה בזוג. בבלבול בין "אבל" ל"לכן" כדאי לשאול: האם המשפט השני מנוגד לראשון, או נובע ממנו? למתקדמים: להשוות בין "אבל" ל"למרות ש" (ניגוד מול ויתור).

📝 בדף העבודה

מחברים את הטיעון: 7 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: מחברים את הטיעון

1. ג. מ (מהבית). "כש" היא מילת קישור של זמן, לא מילת יחס.
2. ב. לכן.
3. אבל / אך / אולם. יחס של ניגוד.
4. ולכן / לכן / ומשום כך. יחס של תוצאה.
5. למרות ש / אף על פי ש. יחס של ויתור.
6. מילות יחס: על, עם, אצל. מילות קישור: משום ש, בנוסף, לעומת זאת.
7. לדוגמה: אני סבור שאין לתת שיעורי בית בסוף שבוע, משום שזה הזמן היחיד שבו המשפחה נפגשת. (פועל עמדה: סבור; קישור של סיבה: משום ש.)